

Archeologienota Oosterzele Achterdries

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

8-4-2020

Titel: Archeologienota Oosterzele Achterdries

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2020C273

Intern projectnummer: 2020.058

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Oosterzele, Achterdries

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 110152,18 en Y: 182171,10; X: 110318,63 en Y: 182250,04

Oppervlakte plangebied: ca. 4360m²

Kadastergegevens: Oosterzele, afdeling 1, sectie C, perceel 878D, 870D, 871D, 867F, 869E, 877A (zie figuur 6)

Topografische kaart: zie figuur 4 en 5

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog) en Michiel Van de Veire (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 08/04/2020

© Acke & Bracke bv, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANDE WERKEN	8
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	10
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	10
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	12
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	14
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	28
3. SYNTHESE	30
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	30
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	31
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	32
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	33
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	33
4. SAMENVATTING	36
5. BIBLIOGRAFIE	39
6. BIJLAGES	40

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Oosterzele Achterdries (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

---

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein, ca. 4360m² groot, heeft een rechthoekige vorm en is noordwest-zuidoost georiënteerd. Aan de westzijde wordt het terrein begrensd door de Achterdries, in het zuiden door de Voordries. Het plangebied is bijna volledig begroeid met bomen, centraal tussen deze bomen is een gebouw aanwezig. In het noordwestelijke deel van het plangebied loopt een ondergrondse leiding vanaf de Achterdries dwars over het terrein naar de achterliggende woning Voordries 1.

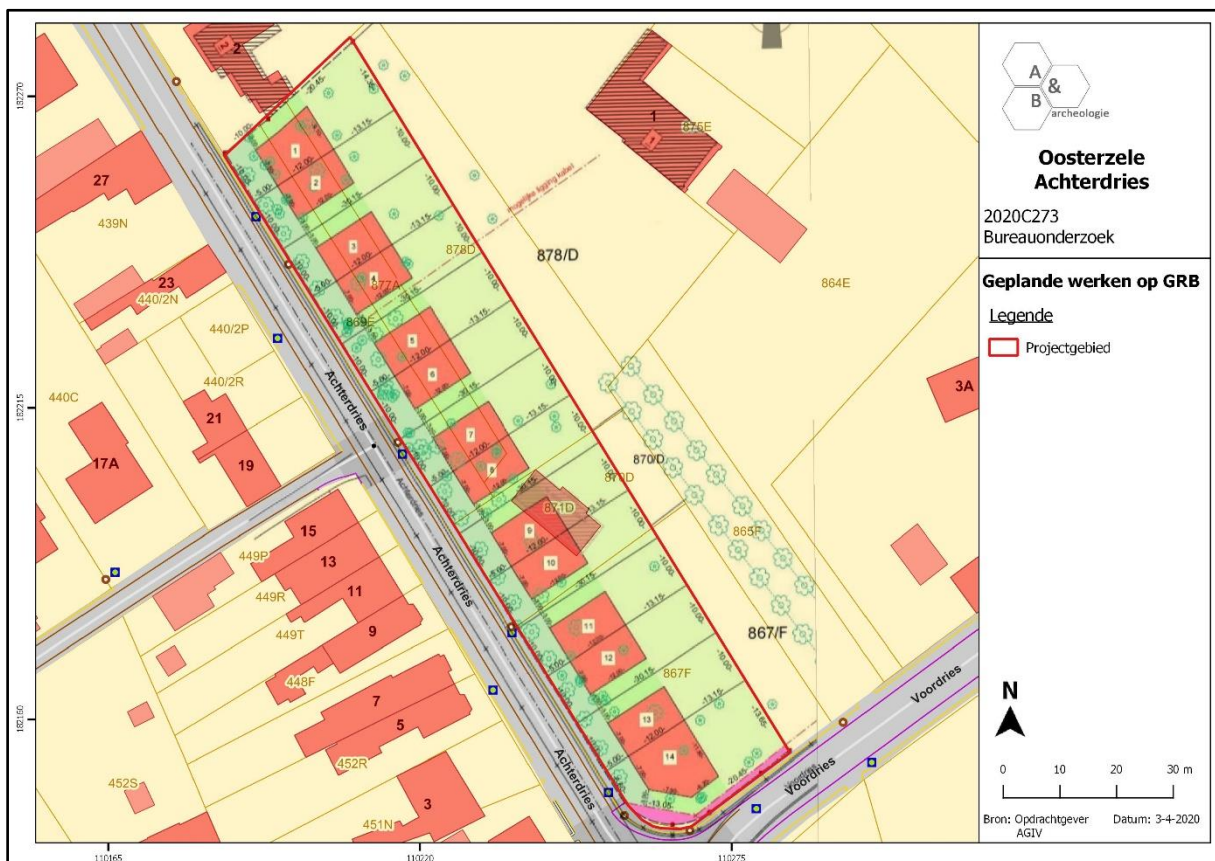
Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

2.2. Geplande werken

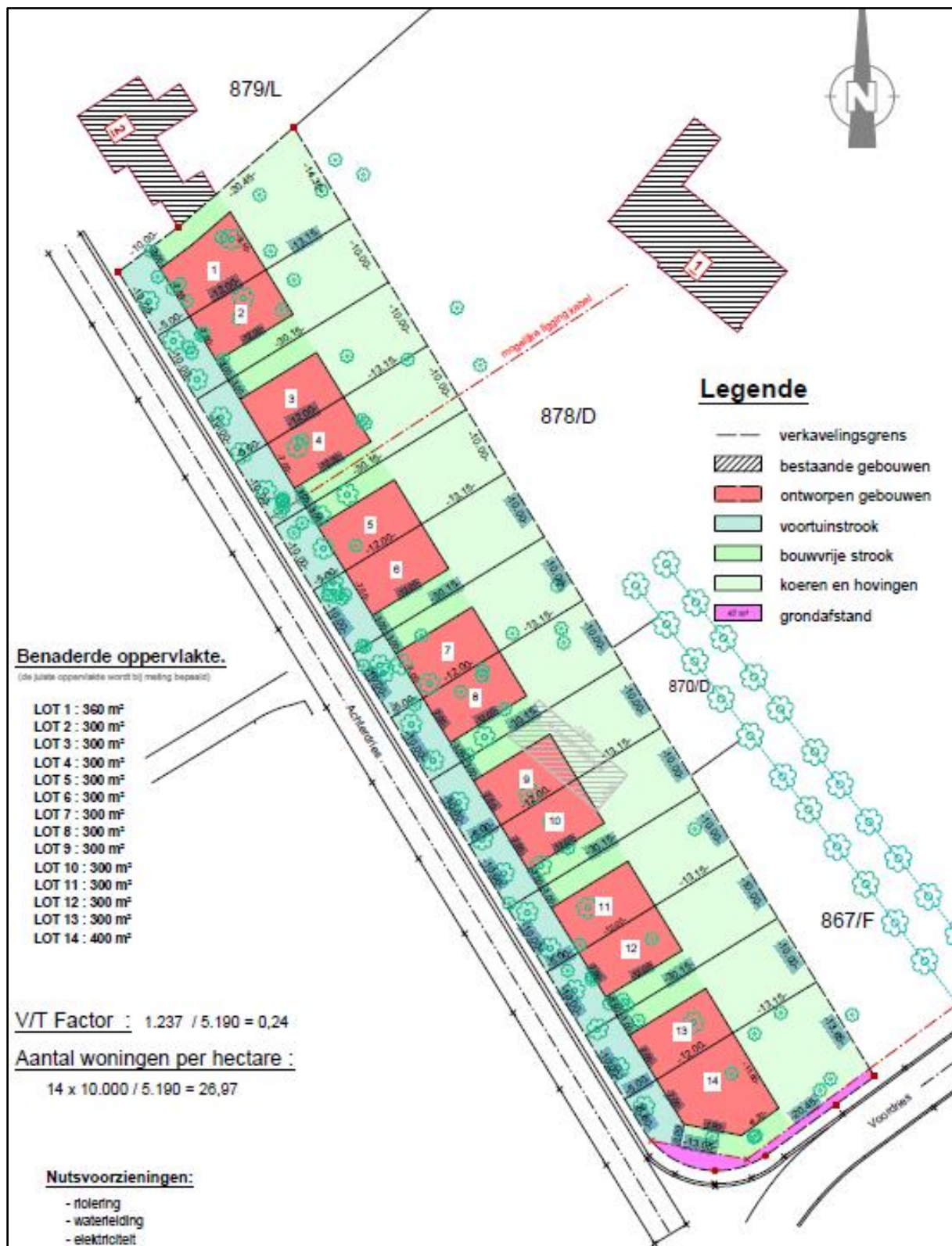
Het ontwerpplan is te vinden in de bijlage, een uitsnede wordt hieronder weergegeven.

De bomen worden gerooid en het gebouw wordt gesloopt. Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 14 bouwloten voor halfopen bebouwing. Er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd, alle loten hebben uitweg naar de Achterdries. Bij elke woning hoort een voortuinstrook, een bouwvrije zone opzij van de woning en een tuin achteraan. De bestaande nutsleiding naar de woning Voordries 1 komt in de bouwvrije zone tussen bouwloten 4 en 5 te liggen.

Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: het rooien van de bomen, sloop van het gebouw, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Figuur 2 Geplande werken geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

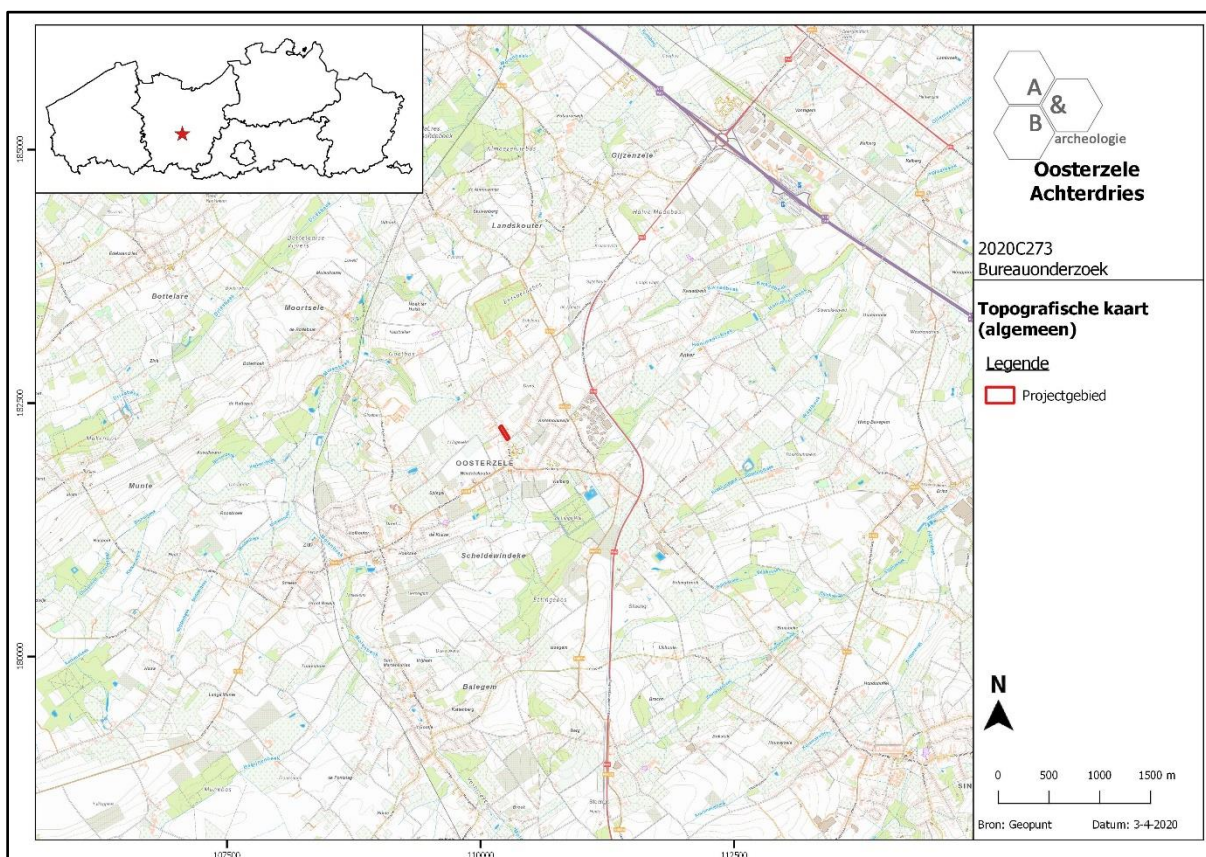

Figuur 3 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

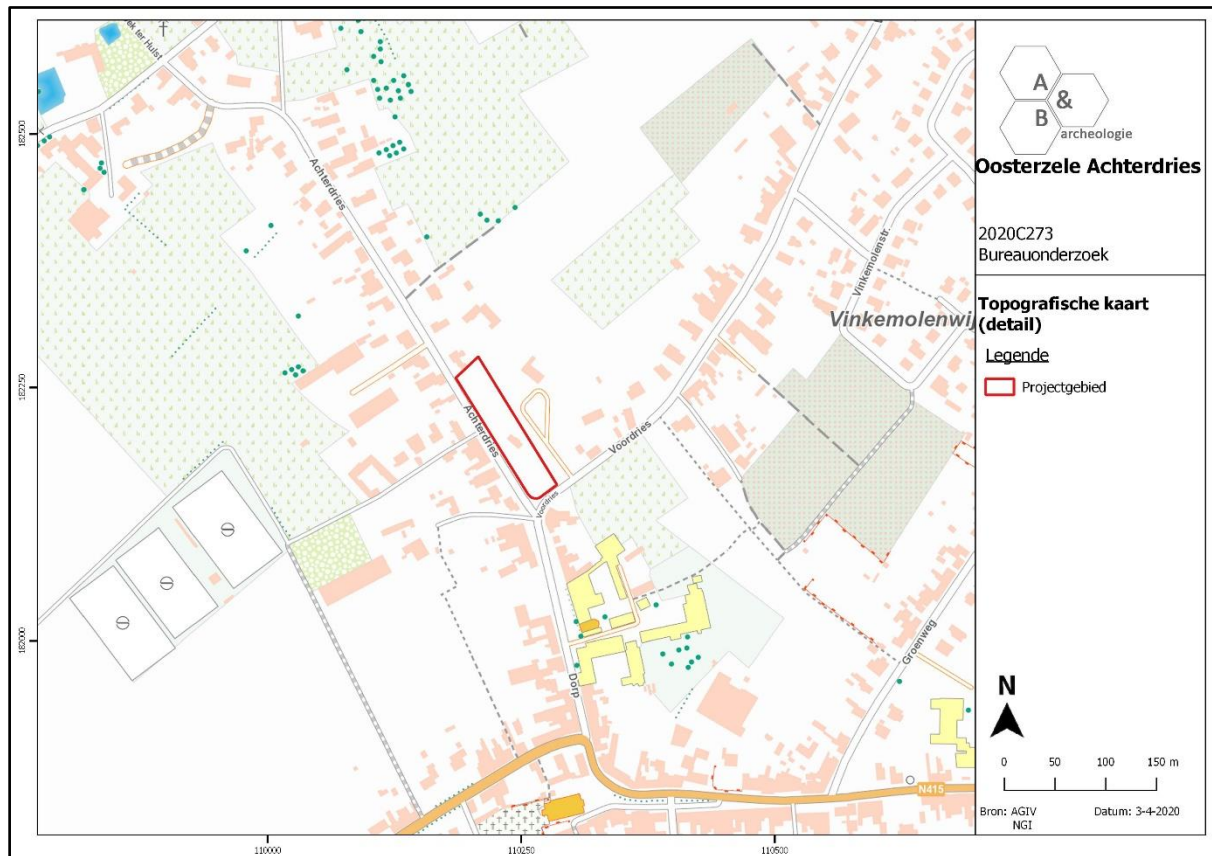
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Oosterzele is min of meer centraal gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen, zo'n 13km ten zuidoosten van Gent en 9km ten noorden van Zottegem. De fusiegemeente Oosterzele bestaat naast Oosterzele zelf uit de kleinere deelgemeenten Gijzenzele, Landskouter en Moortsele in het noordwesten en het grotere Scheldewindeke en Balem in resp. het zuidwesten en het zuiden. In noorden grenst Oosterzele, behalve aan de deelgemeenten, ook aan Wetteren en Westrem. In het oosten grenst het aan Sint-Lievens-Houtem en diens deelgemeenten Bavegem en Letterhoutem. Het grondgebied van de fusiegemeente wordt van noord naar zuid doorsneden door de N42 Wetteren-Lessen, de kern van Oosterzele is ten westen van deze weg te situeren. Het plangebied bevindt zich niet zo ver dan deze kern, op ca. 300m ten noorden van de parochiekerk. De Achterdries is eigenlijk het vervolg naar het noorden van de straat Dorp, die zoals de naam aangeeft naar de dorpskern leidt. De Voordries is het oostelijke vervolg van Dorp. Hoewel het plangebied aan alle zijden omsloten wordt door bebouwing en tuinen, is de regio eerder landelijk te noemen met diverse landbouwgronden in de omgeving. Op de bodemgebruiksaan kaart van 2001 staat het plangebied hoofdzakelijk aangeduid als 'Akkerbouw', met enkele zones 'Andere bebouwing', dit komt niet overeen met het huidige gebruik.

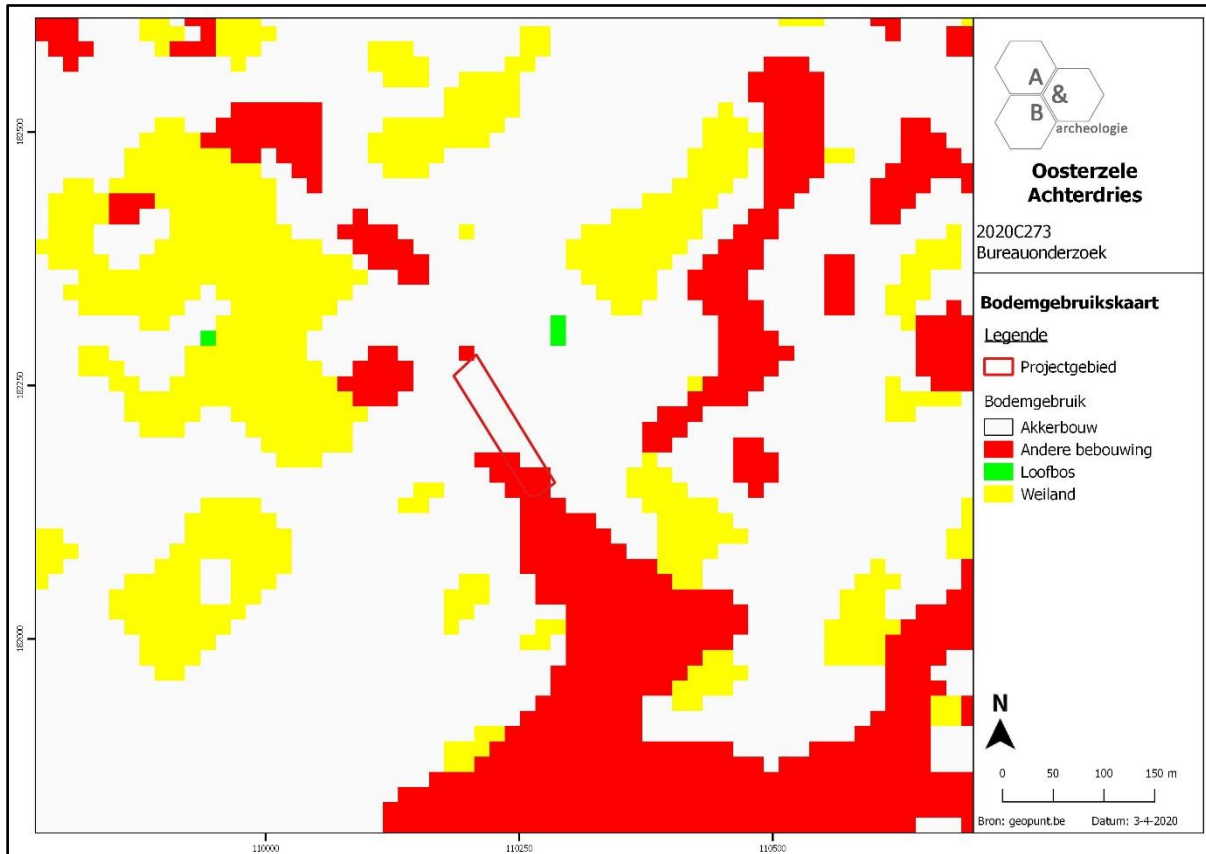
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

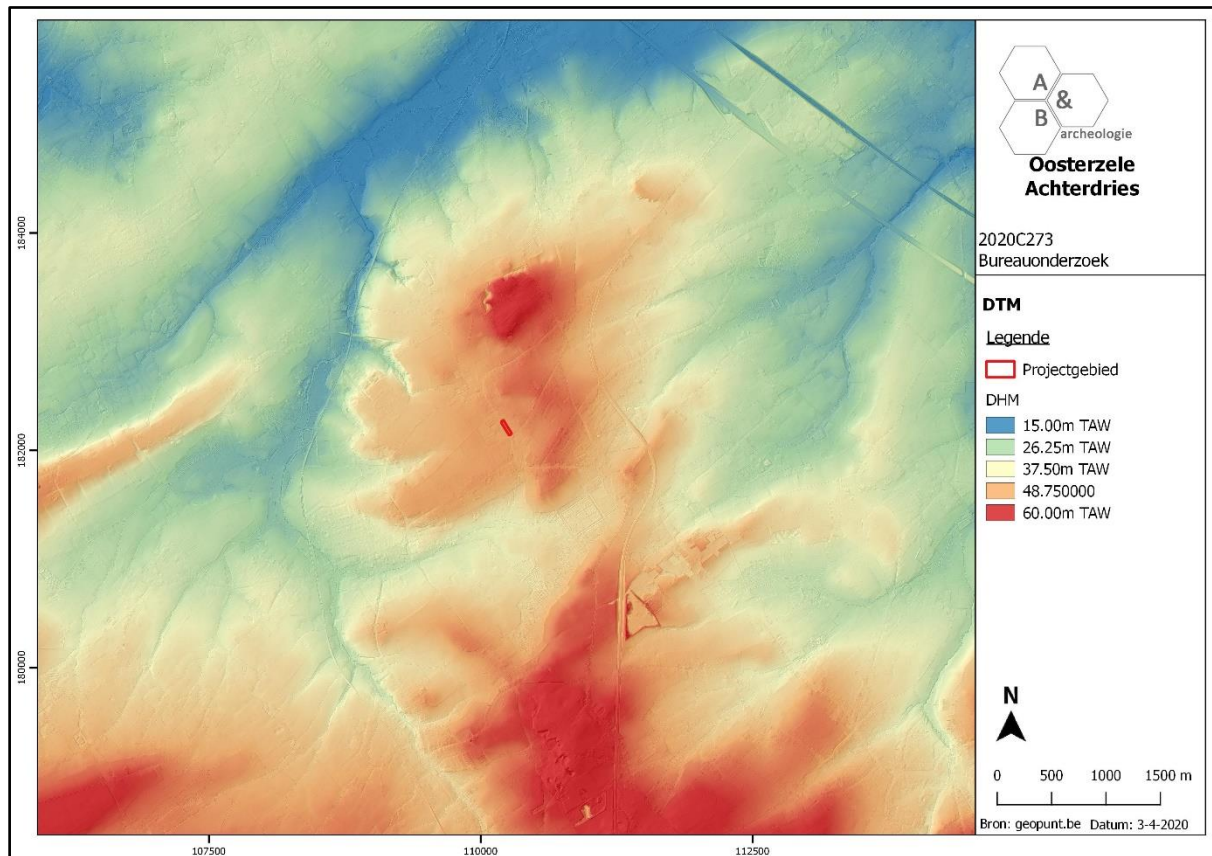

Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskartaal met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

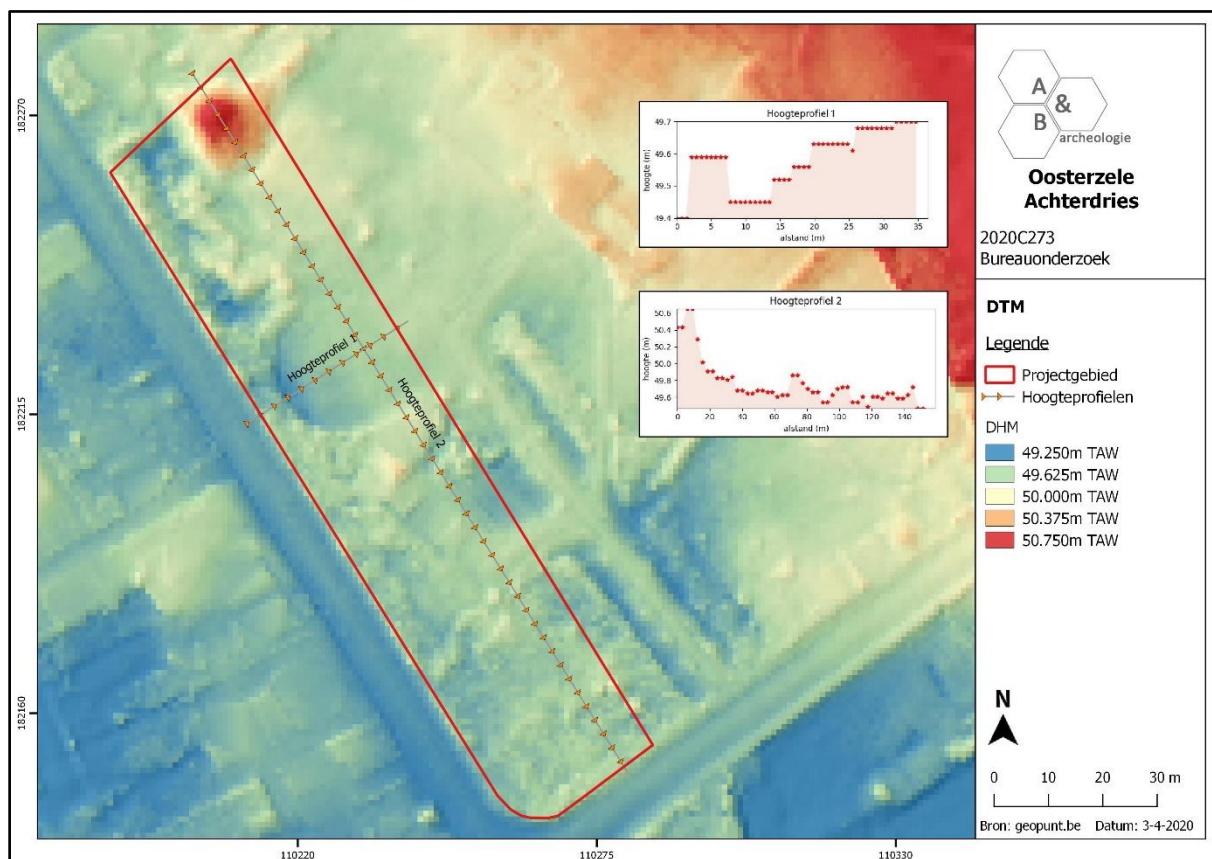
2.3.2. Landschappelijke situering

Oosterzele is gelegen in het laag interfluvium tussen Schelde en Dender met een uitgesproken golvend reliëf schommelend tussen 19m en 63m met de Betsberg als hoogste plaats in het noorden van de gemeente, bij de grens met Landskouter. In de rotsachtige ondergrond boven op de Betsberg zouden nog putten van steengroeven aanwezig zijn die getuigen van de vroegere ontginning van Ledesteen.⁶ Op het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied gelegen is op de zuidwestelijke flank van deze Betsberg. Er zijn geen natuurlijke waterlopen in de directe omgeving; de dichtstbijzijnde zijn de Molenbeek ca. 1,9km ten westen en diens zijloop de Grote Ettingbeek ca. 800m ten zuiden van het plangebied. Het maaiveld ter hoogte van het plangebied kent een ietwat geaccidenteerd verloop, met waarden tussen +49,50m TAW en +49,90m TAW, zonder duidelijke helling. In de noordelijke hoek is een heuveltje te zien, dat ca. 1m boven de rest van het terrein uitsteekt. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet gekarteerd, de gronden in de omgeving kennen een verwaarloosbare tot lage erosiegraad.

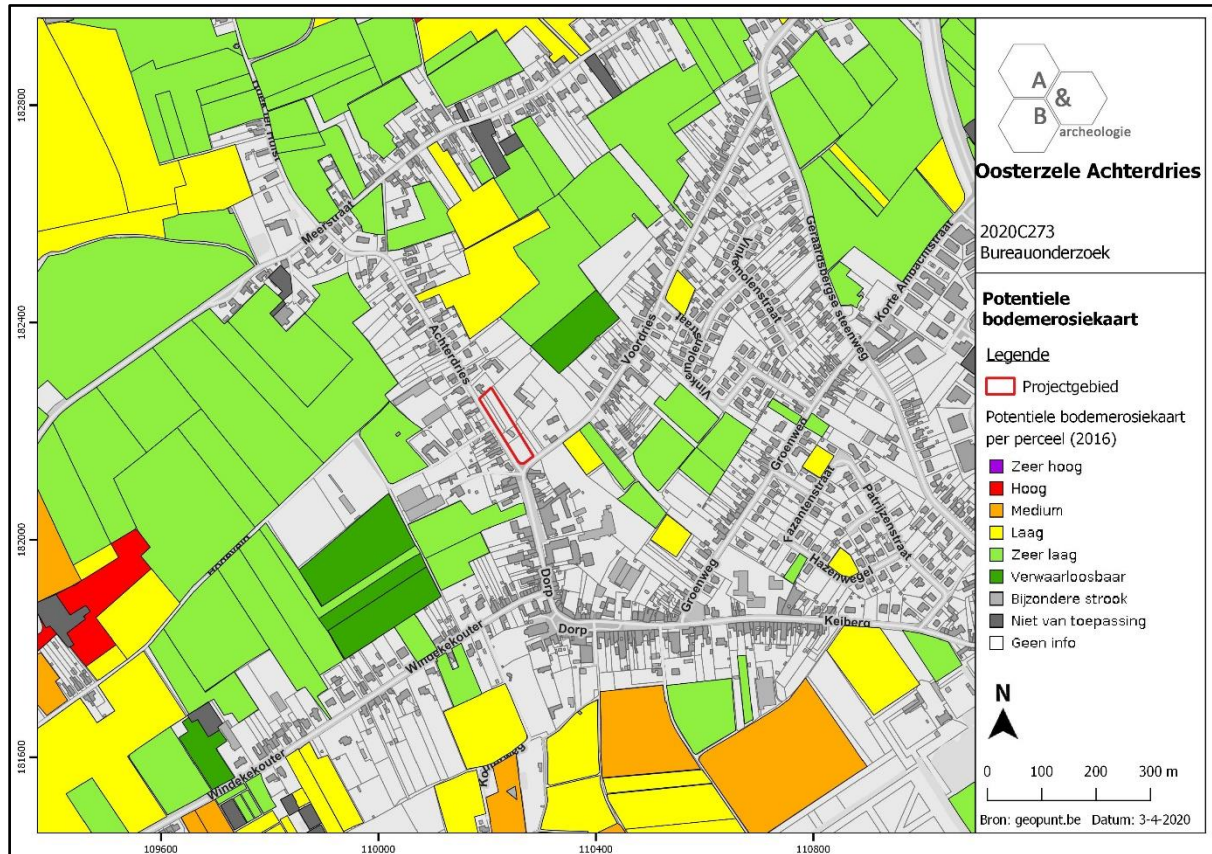
⁶ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14217>

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

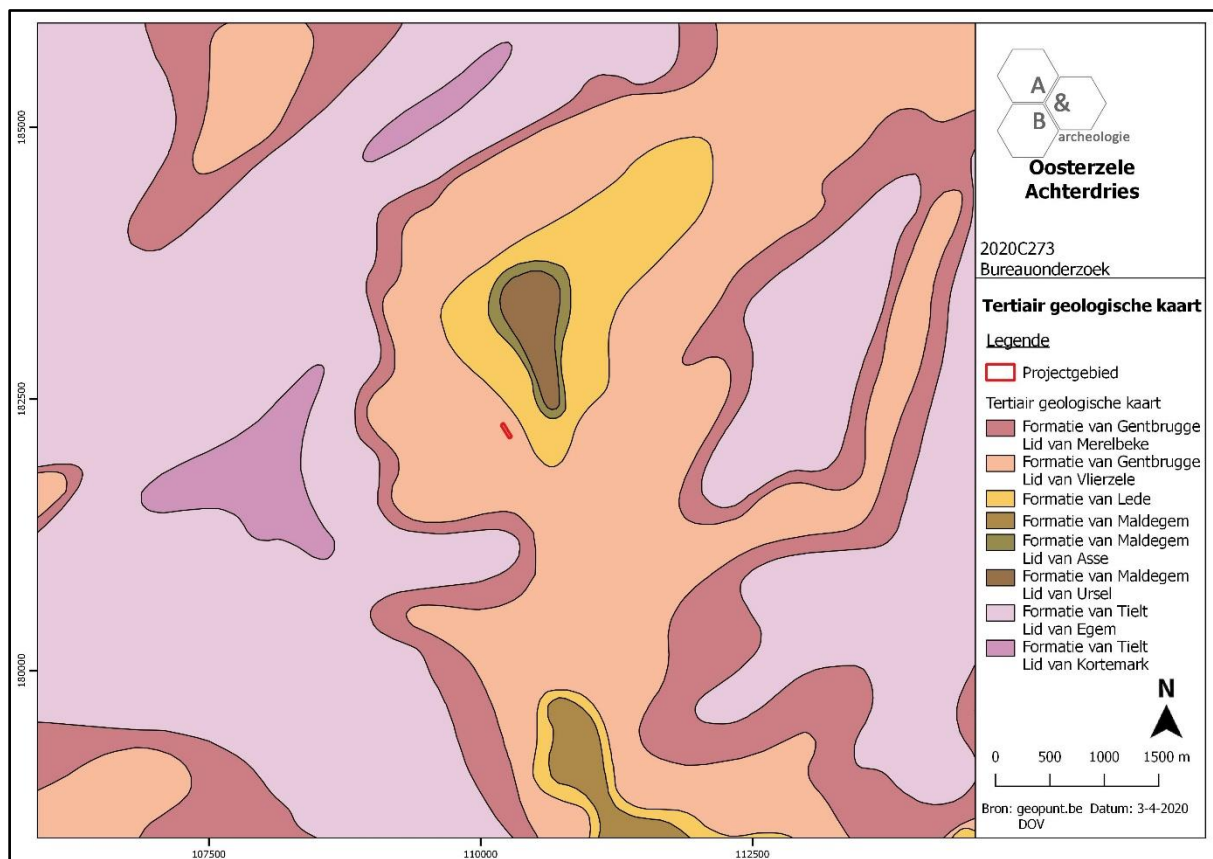
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

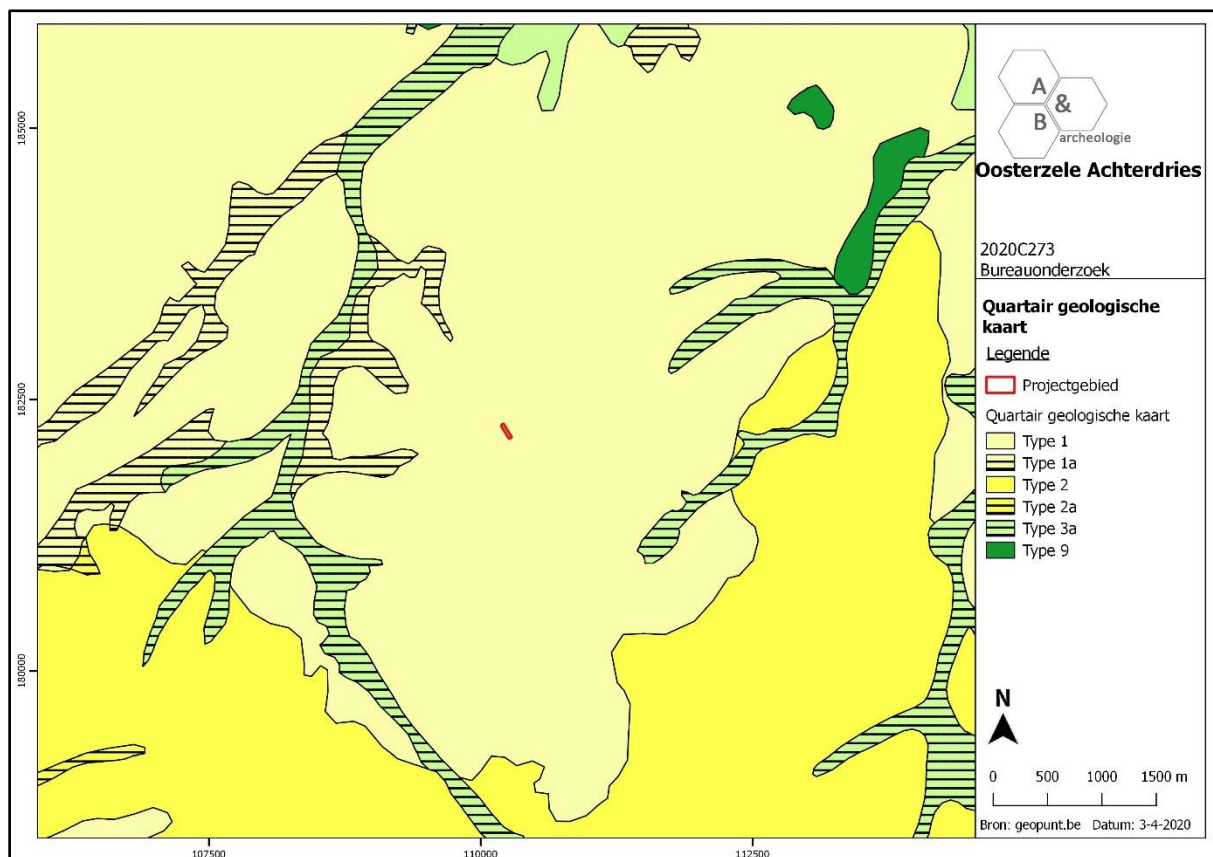
Op de bodemkaart wordt het plangebied gekarteerd als bebouwde zone (OB) en niet verder gedefinieerd. De omliggende bodemtypes zijn voornamelijk Lcp, Lba0 en Lca0:

- Lcp: matig droge zandleembodem zonder profiel. De bouwvoor (Ap) van deze matig droge colluviale zandleemgronden is meestal (donker) grijsbruin en ongeveer 20-30cm dik. Hieronder komt een zwak humeuze overgangshorizont voor van sterk wisselende dikte die veelal houtskool en baksteenrestjes bevat. In veel gevallen komt een bedolven textuur B voor. In andere gevallen rust het colluvium op een Tertiair substraat. De gleyverschijnselen beginnen op 80-120cm diepte. De waterhuishouding is gekenmerkt door een te natte bodem in de winter, maar valt gunstig uit in de zomer.
- Lba0: droge zandleembodem met textuur B horizont. Deze gronden met textuur B horizont hebben een Ap die ongeveer 25cm dik is, donkerbruin matig humeus en die rust op een zwak humeuze, bruinachtige overgangshorizont, 30 tot 40cm dik, hieronder komt een meer kleiige textuur B horizont voor. Roestverschijnselen liggen dieper dan 120cm. De waterhuishouding is gunstig.
- Lca0: matig droge zandleembodem met textuur B horizont. De Ap rust op een E horizont (ongeveer 40cm dik) of rechtstreeks op de textuur B. Deze textuur B is aangereikt met klei en

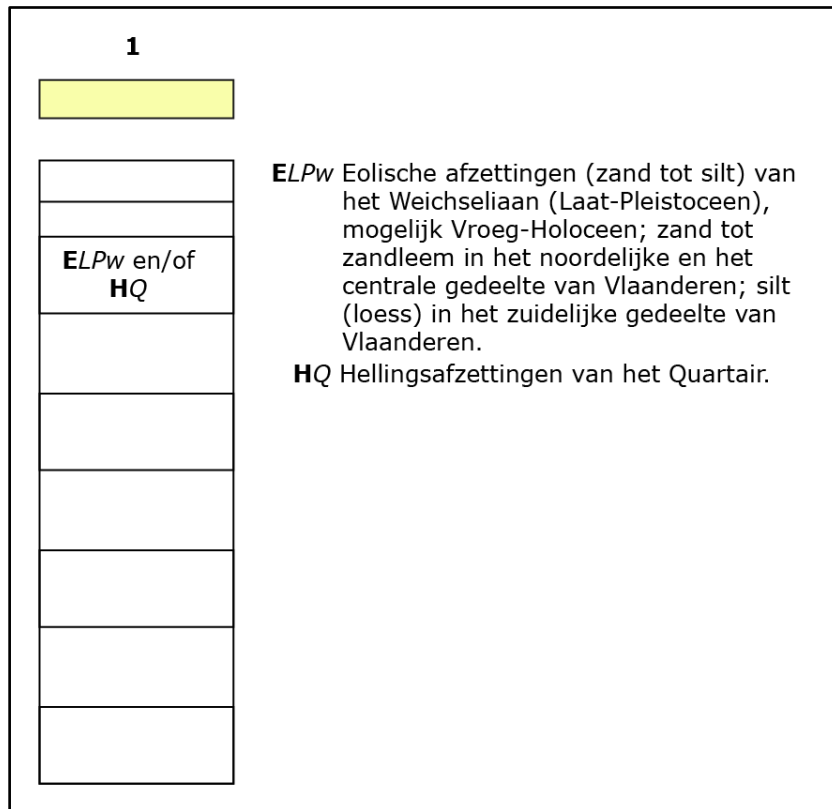

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁷

De oudste vermelding van Oosterzele luidt "Ostresela" (eind 9de eeuw), later "Ostresele" (1042) en "Ostersele" (1117), ontstaan uit de Germaanse woorden "austra" (= oostelijk) en "sali" (= uit één ruimte bestaand huis). Voor 1230 behoorde Oosterzele bij Scheldewindeke. Op initiatief van het Onze-Lieve-Vrouwekapittel van Kamerijk en het kapittel van Sint-Veerle te Gent, die beide uitgestrekte domeinen bezaten te Oosterzele, werd er in 1230 een zelfstandige parochie opgericht. De heerlijkheid van Oosterzele met haar talrijke achterlenen werd in de 13de eeuw opgenomen bij het Land van Rode in de kasselrij van het Land van Aalst. Te Oosterzele werd één van de vier leenhoven en zeven schepenbanken van het Land van Rode opgericht. De dorpskern wordt heden gevormd door een straatdorp met kerkplein die de dicht bij elkaar gelegen wijken Dries, Keiberg en Smissenbroek verbindt. De bebouwde dorpskom ligt in feite vanouds wat afzijdig van de Geraardsbergse Steenweg die de gemeente van noord naar zuid doorsnijdt en verschillende stop- en wisselplaatsen voor postkoetsen telde. Voor de 19de eeuw kwam uitgesproken geconcentreerde bebouwing voor aan beide driesen tussen Meerstraat en Dorp, ten noordoosten van Windekekouter. Thans vertoont de steenweg enkel ter hoogte van de wijk Smissenbroek bij het gelijknamige kasteel, een dichtere bebouwing. Dit kasteel, ook genaamd kasteel Keiberg, dateert uit ca. 1740 en werd gebouwd op de plek van een mogelijk jachthuis binnen een tweeledige rechthoekige omwalling met toegangspoort en -brug dat minstens opklimt tot de 17de eeuw. Het huidige kasteeldomein is 17ha groot en behield grosso modo de oorspronkelijk 18de-eeuwse indeling en aanleg van het kasteelpark. Op de Betsberg zijn nog een tiental bunkers te vinden gebouwd in de jaren 1930; zij maakten deel uit van een weerstandsnest van 22 bunkers in een verdedigingsgordel ten zuiden van Gent tussen de Schelde (Wetteren) en de Leie (Deinze).

Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkaart uit 1745-1748. Het huidige stratennet dat aansluit op de site (Achterdries, Voordries, Dorp) is reeds aanwezig. Het plangebied is bebouwd, er worden meerdere aparte gebouwen weergegeven langsheen Achterdries. Het plangebied maakt duidelijk deel uit van de toenmalig dorpskern, die zich ten noorden van de kerk vooral langsheen Achterdries uitstrekt. Aan de overzijde van deze straat is een rechthoekige, onbebouwde zone te zien met bewoning eromheen; vermoedelijk is dit de dries waarnaar Voordries is genoemd. Verder naar het noorden is eveneens ten westen van Achterdries een tweede vierkante, onbebouwde zone te herkennen omgeven door bewoning; dit is vermoedelijk een tweede dries, waarnaar de Achterdries is vernoemd. Op deze tweede dries is een vijvertje te zien. Een dries is *"een toponiem, het komt als driesch al voor in een 13de-eeuws Vlaams document en betekent dan 'braakliggend weiland'. Dit evolueert tot naam voor een nederzettingsvorm in Vlaanderen en Zuid-Nederland. Bij een dries vindt men huizen rondom een centraal middenplein, dat meestal een driehoekige vorm heeft. In sommige streken heeft het middenplein eerder een langwerpige vorm. Dit middenplein deed in de middeleeuwen dienst als gemeenschappelijke weide (meent) voor het vee en als plaats waar men mocht planten, dus men mocht er niet op bouwen. Bij een dries is ook vaak een drinkpoel gelegen. Rondom de dries stonden meestal de belangrijkste boerderijen van het dorp met enkele aanhorige kleinere huizen. De driehoekige vorm liet toe dat het vee 's nachts bijeen kon worden gedreven door slechts op drie*

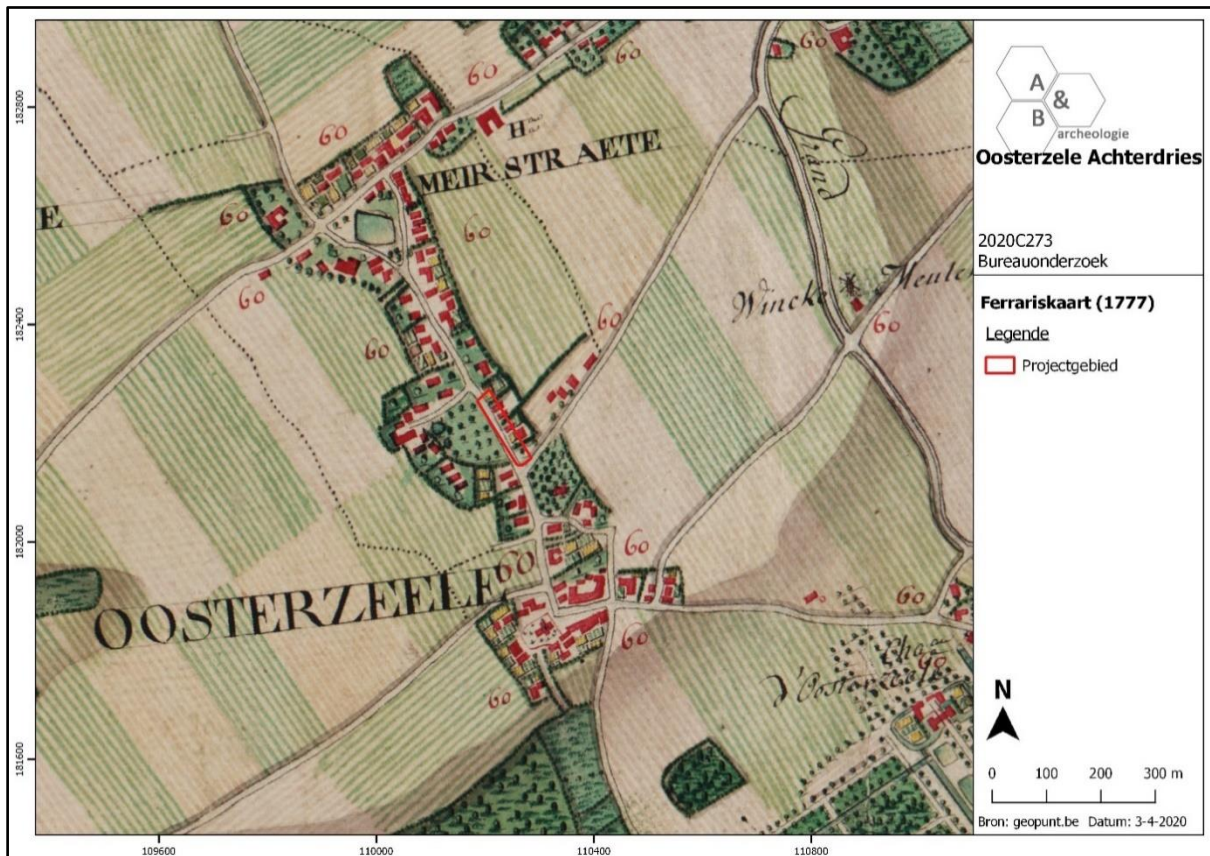
⁷ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14217>

plaatsen te moeten afsluiten. Meestal ziet men dat de kerk net buiten een van de punten van de driehoek is gelegen.”⁸ Beide driesen zijn meer in detail te zien op de Ferrariskaart van ca. 1777. De dries aan de overzijde van het plangebied bestaat uit grasland met daarop meerdere bomen, in de noordwestelijke hoek zijn 2 kleine vijvers aanwezig. De vijver op de noordelijke dries (die hier een meer driehoekige vorm heeft) is groter en omgeven door grasland. Op het plangebied zelf worden 4 gebouwen weergegeven langsheen Achterdries. Op basis van de Villaret- en Ferrariskaart kan besloten worden dat het plangebied gelegen was op een belangrijke plaats in de toenmalige dorpskern van Oosterzele – vlak bij een dries, langs de straat die naar een tweede dries leidde en niet ver van de kerk, en het terrein zelf is bebouwd met verschillende gebouwen; het is niet onwaarschijnlijk dat deze situatie teruggaat op een oudere bewoningskern en dat het ontstaan van Oosterzele moet gezocht worden op of vlakbij het plangebied. Tot ca. midden 19de eeuw blijven beide driesen herkenbaar, maar nadien verandert de aloude situatie en verdwijnt vooral de dries aan overzijde van het plangebied uit het straatbeeld; deze wordt stelselmatig bebouwd en erdoorheen worden wegen aangelegd. De noordelijke dries bleef meer gespaard en de voormalige driehoekige vorm is op heden nog herkenbaar in het wegennet.

Figuur 15 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Villaretkaat (1745-1748), iets ten noorden van de dorpskerk (bron: geopunt.be). De onbebouwde groene 'rechthoek' aan de overzijde van de straat is een dries, ook verder naar het noorden is een vierkante dries aanwezig.

⁸ [https://nl.wikipedia.org/wiki/Dries_\(plein\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Dries_(plein))

Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart (ca. 1777) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 17 Detailuitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

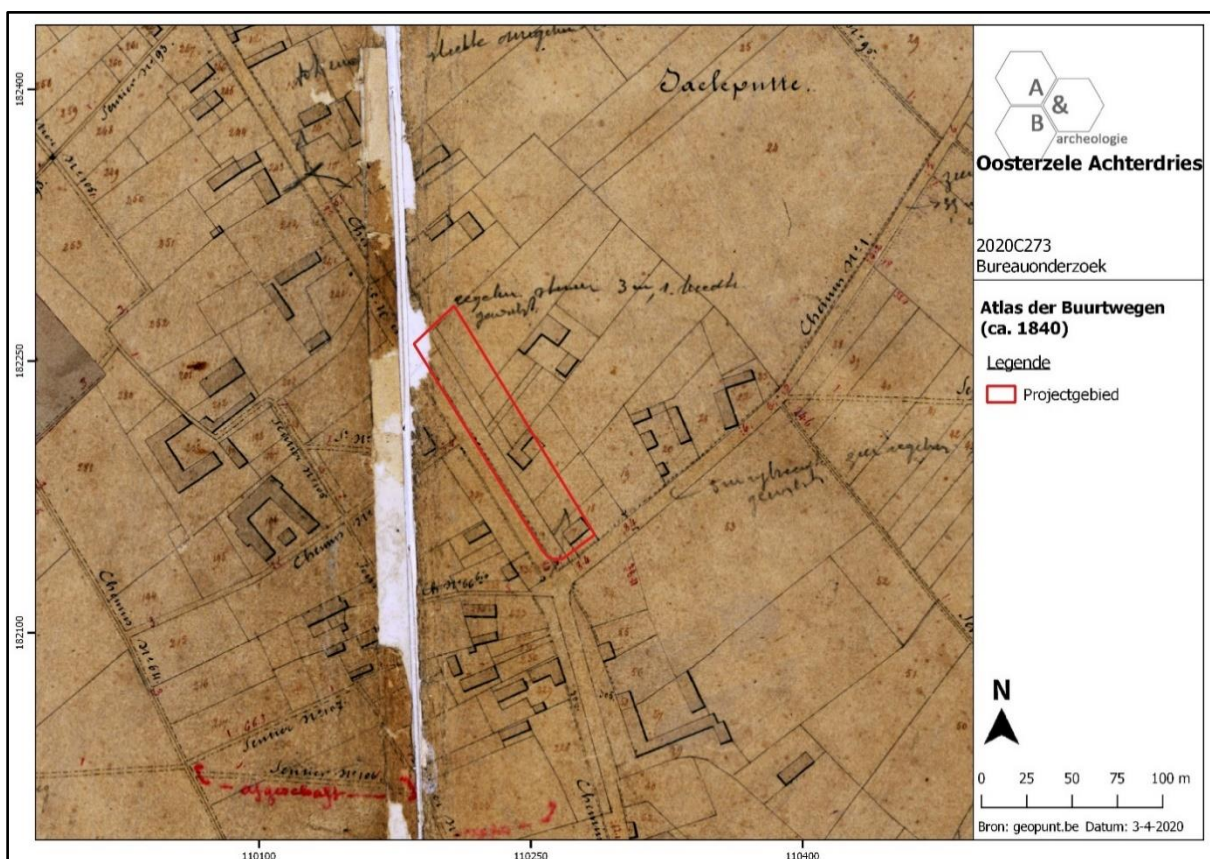
Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 worden ter hoogte van het plangebied 2 gebouwen aangegeven. Daarnaast worden voor de eerste maal 2 gebouwen ten oosten van het plangebied aangeduid, een voorloper van het huidige landhuis. De toegangsweg naar deze gebouwen loopt vanaf Achterdries door het plangebied, en evenwijdig aan en vlak naast Achterdries wordt een smal, langwerpig perceel aangeduid naast deze toegangsweg. Afgaande op de iets latere Poppkaart duidt dit op een grachtpartij. Het roept vragen op waarom zowel deze grachtpartij, de toegangsweg als de gebouwen ten oosten van het plangebied niet worden afgebeeld op de 18de-eeuwse kaarten, aangezien het huidige landhuis is opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed en als volgt wordt omschreven: *“Voormalig herenverblijf dat minstens opklimt tot de eerste helft van de 18de eeuw. Stuk walgracht bewaard aan de Achterdries (deze is op heden niet meer aanwezig, de beschrijving dateert van 1989). Toegangs-dreef naar het kasteeltje in het park vertrekkend aan het gewit ijzeren toegangshek (Voordries 1) tussen decoratieve ijzeren pijlers. L-vormig gebouw met rechthoekig hoofdvolume van twee verdiepingen met in 1960 vernieuwde bak- en zandstenen buitengevels geïnspireerd op de oorspronkelijke bouw. Oude kern naar verluidt met jaartal 1725 in balk. In de tweede helft van de 19de eeuw aangepast door notaris Bouckaert. Verankerde bepleisterde achtergevel van vijf traveeën met vier rechthoekige venstertraveeën mogelijk nog als overblijfsel van het vroeger herenhuis.”*⁹ Het is merkwaardig dat een dergelijke statige woning, blijkbaar oorspronkelijk omgeven door een walgracht, daterend van begin 18de eeuw en gelegen in de dorpskern, niet wordt afgebeeld op zowel de Villaret- als de Ferrariskaart. Ten oosten ervan zijn op Voordries 3 de gebouwen gelegen van een voormalige kasteelhoeve die in de Inventaris Onroerend Erfgoed is opgenomen wordt omschreven als *“Gedeeltelijk omhaagde en ommuurde voormalige kasteelhoeve. Kleine hoeve met losse bestanddelen rechts van de toegangs-dreef van nummer 1. IJzeren toegangshek tussen gemetste hekpijlers. Boerenhuis van één bouwlaag en vier traveeën, onder zadeldak (Vlaamse pannen, nok parallel aan de straat), met kern uit de 17de eeuw maar in “traditionele” zin gedeeltelijk herbouwd begin 20ste eeuw. Verankerde bakstenen voorgevel met zandstenen hoekkettingen en gecementeerde plint. Steekboogvensters met zandstenen hoekblokken en hardstenen lekdrempel. Lage korfboogdeur in een zandstenen omlijsting; sluitsteen met jaartal 1626 en schildje voorzien van onleesbare initialen. In getrap dakvenster, sluitsteen met jaartal 1908 en initialen B M van de eigenaars van het kasteel (Bouckaert-Mertens). Twee lage zandstenen bolkozijnen in de manke linker zijpuntgevel. Opkamer aan de achterzijde. Bewaarde houten zoldering en versierde moerbalk. Rechts aanleunend lager dienstgebouw, eveneens met een getrap dakvenster. Bedrijfsgebouw (schuur en stallen) aan de straat, naar verluidt gebouwd in 1846.”*¹⁰ Deze gebouwen worden wél afgebeeld op de Villaret- en Ferrariskaart. Het doet vragen rijzen of de gebouwen van het huidige landhuis effectief wel dateren van begin 18de eeuw; aangezien ze niet op de 18de-eeuwse kaarten staan afgebeeld, die doorgaans als betrouwbaar voor wat betreft het weergeven van dergelijke belangrijke gebouwen, zou het niet verwonderlijk zijn mochten ze eerder een 19de-eeuwse datering hebben. De balk gedateerd in 1725 is dan mogelijk herbruik.

Op de kaarten van Popp en Vandermaelen worden er net als op de Atlas der Buurtwegen 2 gebouwen afgebeeld op het plangebied: één centraal, en 1 in het zuidoosten. In het noordwestelijke deel wordt de grachtpartij afgebeeld. De topografische kaart van 1863 toont

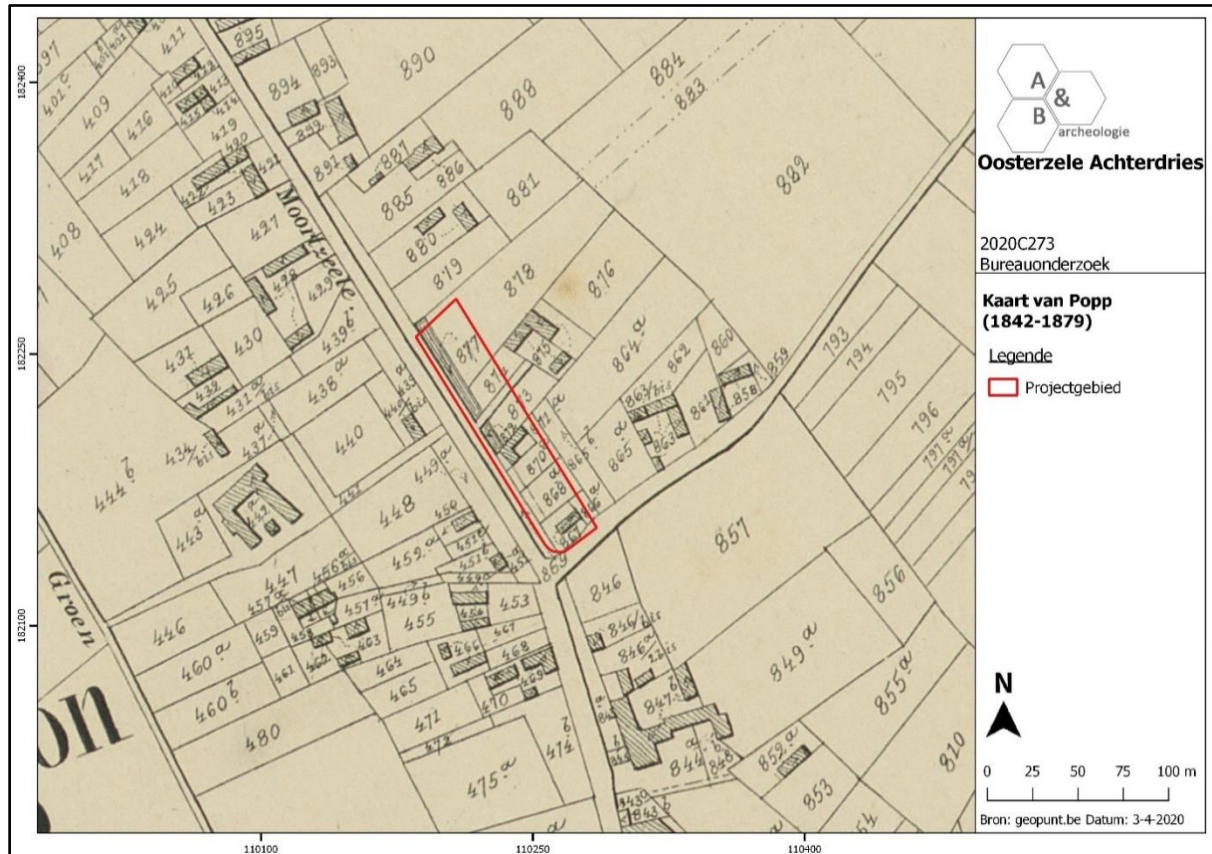
⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36671>

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36672>

hetzelfde beeld, op de topografische kaart van 1879 lijkt er een gebouw bijgekomen net naast de gracht. Het gebouwenbestand wordt verder uitgebreid op de kaart van 1893, de gracht blijft nog steeds aanwezig. Dezelfde situatie is te zien op de topografische kaart van 1910, het gaat om een viertal gebouwen langsheen Achterdries. Op de topografische kaart van 1937 worden er minder gebouwen afgebeeld, de gracht is nog steeds aanwezig. Het is niet duidelijk of het huidige gebouw op het terrein teruggaat tot één van deze gebouwen. Op de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw is de geleidelijk ontwikkeling van een groenpark rond het landhuis te zien, op de luchtfoto van 1971 is te zien dat het plangebied ook is opgenomen binnen deze parkzone. Het is niet geheel duidelijk of de grachtpartij op dat moment nog aanwezig is, maar een zwarte 'schaduw' in de noordwestelijke deel van het plangebied doet dit wel vermoeden. Op de luchtfoto van 1979-1990 is deze niet meer te zien, het plangebied heeft op dat moment reeds zijn huidige uitzicht: er zijn meerdere bomen aanwezig, en in het zuidoostelijke deel 1 gebouw.

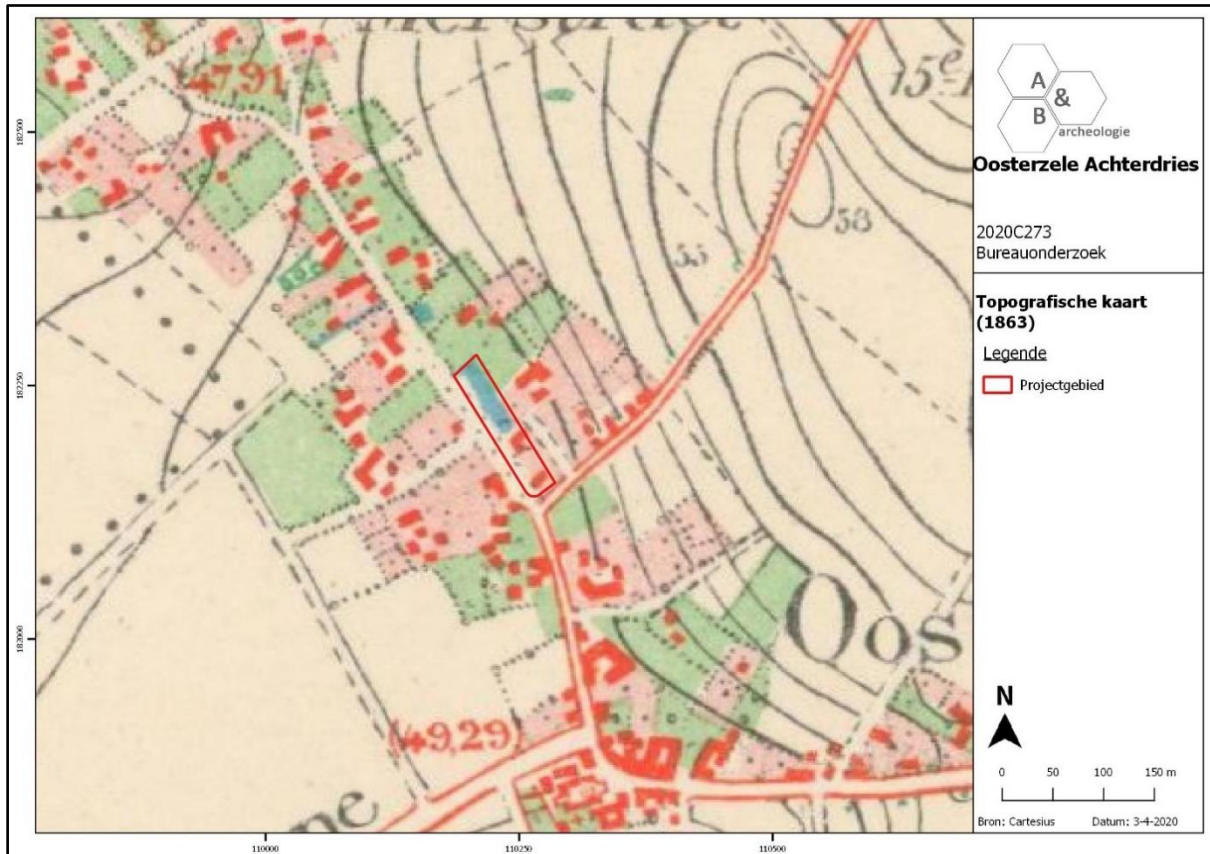
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).

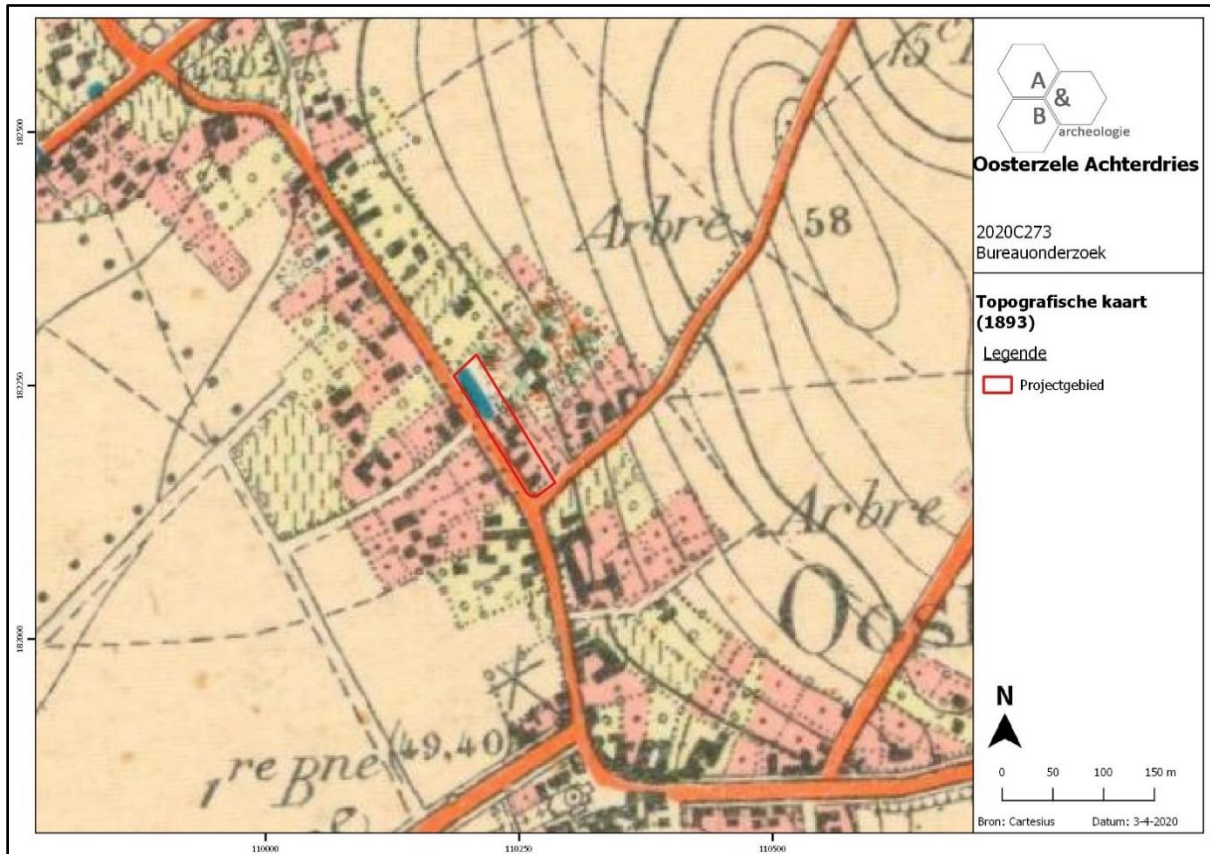
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

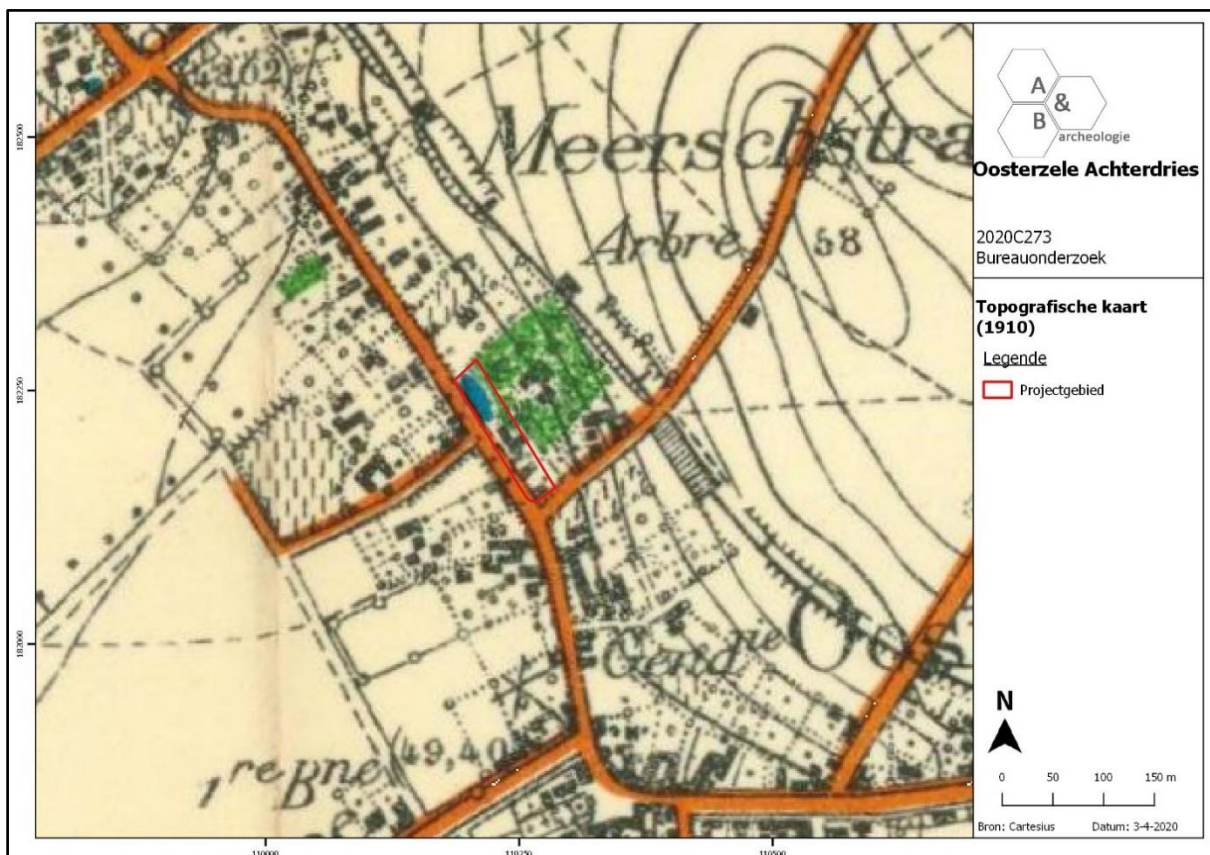
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1863 (bron: cartesius.be en NGI).

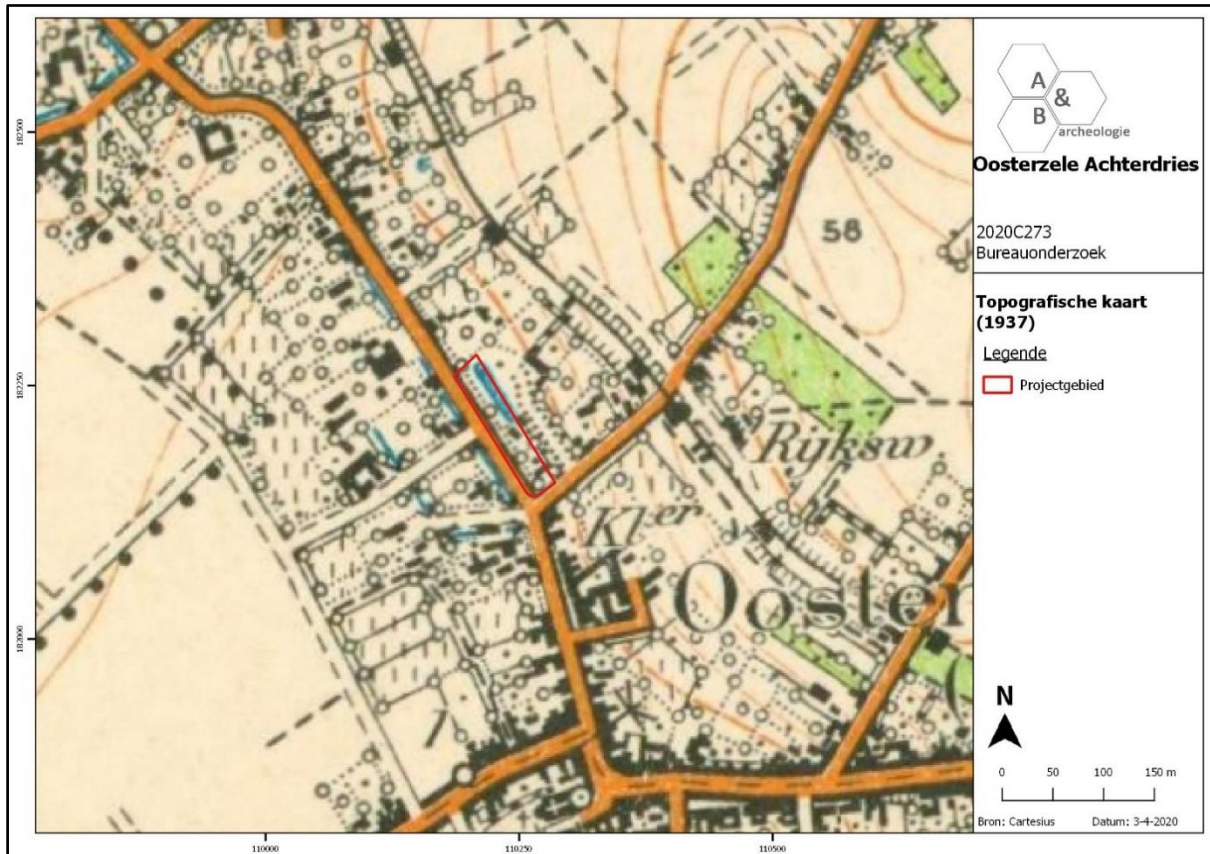
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1937 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

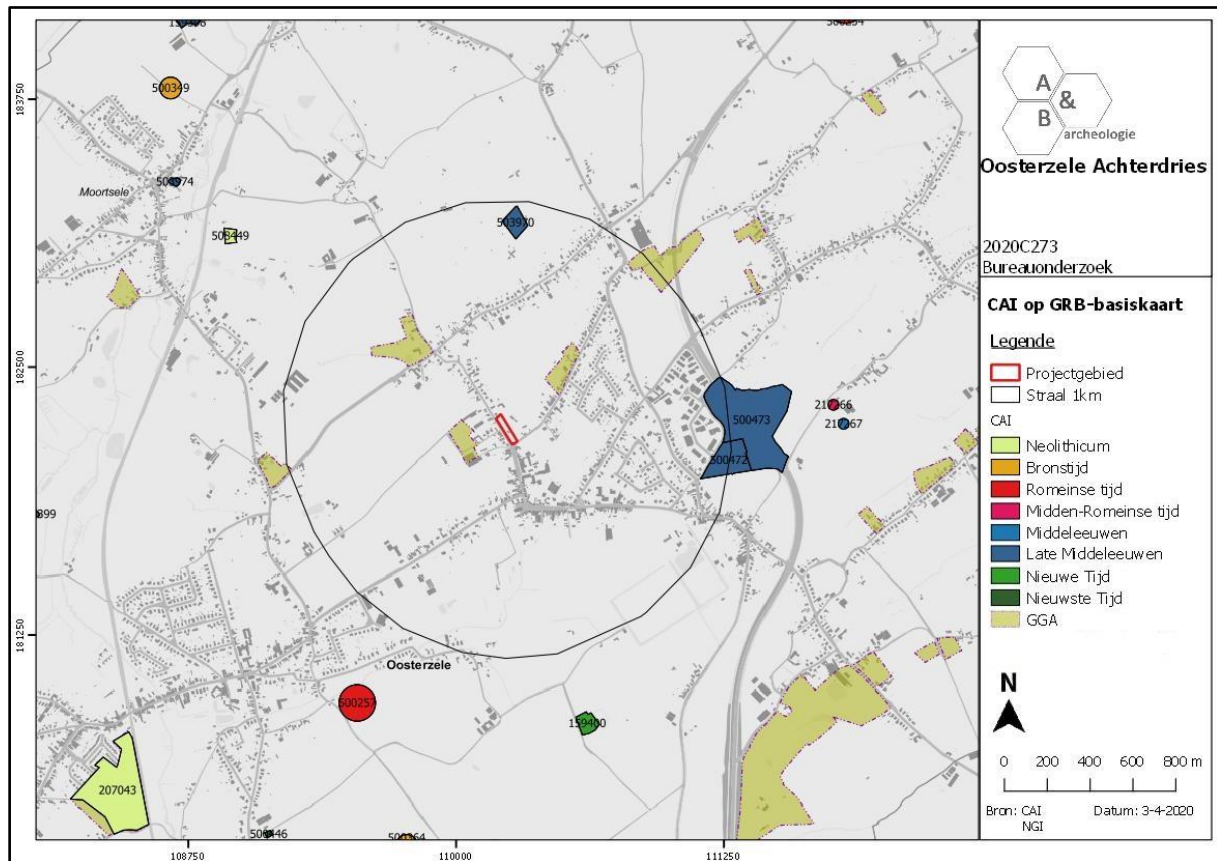
2.5. Archeologische situering

In een straal van 1 kilometer rond het plangebied zijn er op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris) amper archeologische sites aangeduid. Wel worden er meerdere sites gekarteerd als GGA (Gebieden Geen Archeologie), maar het is niet duidelijk hoe deze classificatie tot stand kwam: is hier onderzoek gebeurd en werden er geen archeologische sporen aangetroffen? Zijn deze terrein verstoord? Zo ja, waardoor?

CAI Locatie 503970, ca. 900m ten noorden van het plangebied, duidt op het Hof ter Hulst, een laatmiddeleeuwse site met walgracht. Het was oorspronkelijk een poortdonjon, nadien omgebouwd tot hoeve. Het geheel bestaat nog, de walgracht werd recent uitgegraven waarbij voor het gebouw funderingsresten van een bruggenhoofd werden aangetroffen. Het gebouw kent verschillende bouwfasen, de laatste grote verbouwing dateert van 1750. Het geslacht de Hulst wordt reeds in 1227 vernoemd.

CAI Locaties 500472 en 500473, ca. 1km ten oosten van het plangebied, duiden op een laatmiddeleeuwse site met walgracht en de omgeving errond. Deze werd echter nog niet archeologisch onderzocht.

Buiten de perimeter van 1km is op CAI Locatie 500257, ten zuidwesten van het plangebied, bij een veldprospectie vermoedelijk een Romeinse villa gelokaliseerd. Op een areaal van 1ha werd veel bouwpuin aangetroffen (glauconiethoudende kiezelzandsteen, Ledische kalkzandsteen, dakpannen), een fragment van een maalsteen in basaltlava en Romeins aardewerk (kruikwaarscherven, fragmenten van kookpotten).

Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- De oudste vermelding van Oosterzele luidt "Ostresela" en dateert van eind 9de eeuw. Op basis van de Villaret- en Ferrariskaart (resp. 1745-1748 en ca. 1777) kan besloten worden dat het plangebied gelegen was op een belangrijke plaats in de toenmalige dorpskern van Oosterzele – vlak bij een dries, langs de straat die naar een tweede dries leidde en niet ver van de kerk, en het terrein zelf is bebouwd met verschillende gebouwen; het is niet onwaarschijnlijk dat deze situatie teruggaat op een oudere bewoningskern en dat het ontstaan van Oosterzele moet gezocht worden op of vlakbij het plangebied. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 worden ter hoogte van het plangebied 2 gebouwen aangegeven. Daarnaast worden voor de eerste maal 2 gebouwen ten oosten van het plangebied aangeduid, een voorloper van het huidige landhuis. De toegangsweg naar deze gebouwen loopt vanaf Achterdries door het plangebied, en evenwijdig aan en vlak naast Achterdries wordt een smal, langwerpig perceel aangeduid naast deze toegangsweg. Afgaande op de iets latere Poppkaart duidt dit op een grachtpartij. Deze gracht en het landhuis zouden mogelijk uit de vroege 18de eeuw dateren, maar het is onduidelijk of dit wel klopt aangezien ze beide niet zijn aangeduid op de 18de-eeuwse kaarten. Op de kaarten van Popp en Vandermaelen worden er net als op de Atlas der Buurtwegen 2 gebouwen afgebeeld op het plangebied: één centraal, en 1 in het zuidoosten. In het noordwestelijke deel wordt de grachtpartij afgebeeld. De topografische kaart van 1863 toont hetzelfde beeld, op de topografische kaart van 1879 lijkt er een gebouw bijgekomen net naast de gracht. Het gebouwenbestand wordt verder uitgebreid op de kaart van 1893, de gracht blijft nog steeds aanwezig. Dezelfde situatie is te zien op de topografische kaart van 1910, het gaat om een viertal gebouwen langsheen Achterdries. Op de topografische kaart van 1937 worden er minder gebouwen afgebeeld, de gracht is nog steeds aanwezig. Het is niet duidelijk of het huidige gebouw op het terrein teruggaat tot één van deze gebouwen. Op de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw is de geleidelijk ontwikkeling van een groenpark rond het landhuis te zien, op de luchtfoto van 1971 is te zien dat het plangebied ook is opgenomen binnen deze parkzone. Het is niet geheel duidelijk of de grachtpartij op dat moment nog aanwezig is, maar een zwarte 'schaduw' in de noordwestelijke deel van het plangebied doet dit wel vermoeden. Op de luchtfoto van 1979-1990 is deze niet meer te zien, het plangebied heeft op dat moment reeds zijn huidige uitzicht: er zijn meerdere bomen aanwezig, en in het zuidoostelijke deel 1 gebouw.

- Oosterzele is gelegen in het laag interfluvium tussen Schelde en Dender met een uitgesproken golvend reliëf schommelend tussen 19m en 63m met de Betsberg als hoogste plaats in het noorden van de gemeente. Op het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied gelegen is op de zuidwestelijke flank van deze Betsberg. Er zijn geen natuurlijke waterlopen in de directe omgeving; de dichtstbijzijnde zijn de Molenbeek ca. 1,9km ten westen en diens zijloop de Grote Ettingbeek ca. 800m ten zuiden van het plangebied. Het maaiveld ter hoogte van het plangebied kent een ietwat geaccidenteerd verloop, met waarden tussen +49,50m TAW en +49,90m TAW, zonder duidelijke helling. In de noordelijke hoek is een heuveltje te zien, dat ca. 1m boven de rest van het terrein

uitsteekt. Op basis van het historisch onderzoek kon de oorsprong van deze ophoging niet achterhaald worden. Het terrein wordt niet gekarteerd op de bodemkaart, de bodems in de buurt zijn (matig) droge zandleembodems met textuur B horizont of onbepaald profiel.

- Op archeologisch vlak zijn er eigenlijk geen gegevens voorhanden. Afgaande op de CAI gebeurde er tot op heden nog geen archeologisch onderzoek in de dorpskern van Oosterzele. Niettegenstaande kan er aan het terrein een eerder hoog archeologisch potentieel toegekend worden, gezien de centrale ligging in de dorpskern, vlakbij een middeleeuwse dries, en gezien de gebouwen die hier reeds in de 18de eeuw aanwezig waren. Ook de opgevolde gracht moet - gezien er onduidelijkheid is over het ontstaan ervan – eerder aanzien worden als een mogelijk archeologisch spoor dan als een verstoring. De archeologische verwachting betreft voornamelijk sites met grondsporen uit de middeleeuwen en nieuwe/nieuwste tijd, hoewel ook sites uit de metaaltijden en Romeinse periode niet uit te sluiten zijn. In situ bewaring van steentijd artefactensites wordt niet verwacht op het plangebied; er zijn geen natuurlijke waterlopen in de directe omgeving en de hogere zones van de Betsberg zullen tijdens de steentijden een grotere aantrekkingskracht hebben gehad voor tijdelijke menselijke aanwezigheid dan de flank waarop het plangebied is gelegen.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

De bomen worden gerooid en het gebouw wordt gesloopt. Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 14 bouwloten voor halfopen bebouwing. Er wordt geen nieuwe weg aangelegd, alle loten hebben uitweg naar de Achterdries. Bij elke woning hoort een voortuinstrook, een bouwvrije zone opzij van de woning en een tuin achteraan. De bestaande nutsleiding naar de woning Voordries 1 komt in de bouwvrije zone tussen bouwloten 4 en 5 te liggen. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: het rooien van de bomen, sloop van het gebouw, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Het is dus niet uit te sluiten dat er een archeologische site aanwezig is op het terrein, integendeel, het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting voor sites met grondsporen uit de middeleeuwen en post-middeleeuwen. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de dorpskern van Oosterzele, waarover geen archeologische kennis is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na het rooien van de bomen en de afbraak van het gebouw.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een

archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een ‘vooronderzoek met ingreep in de bodem’ (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. Er is geen verhoogde kans op het aantreffen van *in situ* bewaarde steentijd artefactensites. Hoewel de bodemopbouw van het plangebied niet exact gekend is, kan deze meer in detail in kaart gebracht worden bij het proefsleuvenonderzoek, dat wel wordt geadviseerd.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. Er is geen verhoogde kans op het aantreffen van in situ bewaarde steentijd artefactensites.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. Er is geen verhoogde kans op het aantreffen van in situ bewaarde steentijd artefactensites.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

De oudste vermelding van Oosterzele luidt "Ostresela" en dateert van eind 9de eeuw. Op basis van de Villaret- en Ferrariskaart (resp. 1745-1748 en ca. 1777) kan besloten worden dat het plangebied gelegen was op een belangrijke plaats in de toenmalige dorpskern van Oosterzele – vlak bij een dries, langs de straat die naar een tweede dries leidde en niet ver van de kerk, en het terrein zelf is bebouwd met verschillende gebouwen; het is niet onwaarschijnlijk dat deze situatie teruggaat op een oudere bewoningskern en dat het ontstaan van Oosterzele moet gezocht

worden op of vlakbij het plangebied. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 worden ter hoogte van het plangebied 2 gebouwen aangegeven. Daarnaast worden voor de eerste maal 2 gebouwen ten oosten van het plangebied aangeduid, een voorloper van het huidige landhuis. De toegangsweg naar deze gebouwen loopt vanaf Achterdries door het plangebied, en evenwijdig aan en vlak naast Achterdries wordt een smal, langwerpig perceel aangeduid naast deze toegangsweg. Afgaande op de iets latere Poppkaart duidt dit op een grachtpartij. Deze gracht en het landhuis zouden mogelijk uit de vroege 18de eeuw dateren, maar het is onduidelijk of dit wel klopt aangezien ze beide niet zijn aangeduid op de 18de-eeuwse kaarten. Op de kaarten van Popp en Vandermaelen worden er net als op de Atlas der Buurtwegen 2 gebouwen afgebeeld op het plangebied: één centraal, en 1 in het zuidoosten. In het noordwestelijke deel wordt de grachtpartij afgebeeld. De topografische kaart van 1863 toont hetzelfde beeld, op de topografische kaart van 1879 lijkt er een gebouw bijgekomen net naast de gracht. Het gebouwenbestand wordt verder uitgebreid op de kaart van 1893, de gracht blijft nog steeds aanwezig. Dezelfde situatie is te zien op de topografische kaart van 1910, het gaat om een viertal gebouwen langsheen Achterdries. Op de topografische kaart van 1937 worden er minder gebouwen afgebeeld, de gracht is nog steeds aanwezig. Het is niet duidelijk of het huidige gebouw op het terrein teruggaat tot één van deze gebouwen. Op de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw is de geleidelijk ontwikkeling van een groenpark rond het landhuis te zien, op de luchtfoto van 1971 is te zien dat het plangebied ook is opgenomen binnen deze parkzone. Het is niet geheel duidelijk of de grachtpartij op dat moment nog aanwezig is, maar een zwarte 'schaduw' in de noordwestelijke deel van het plangebied doet dit wel vermoeden. Op de luchtfoto van 1979-1990 is deze niet meer te zien, het plangebied heeft op dat moment reeds zijn huidige uitzicht: er zijn meerdere bomen aanwezig, en in het zuidoostelijke deel 1 gebouw. Er gebeurde nog geen archeologisch onderzoek op het plangebied, en bij uitbreiding ook niet in de dorpskern van Oosterzele.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Neen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Dit kan op basis van het bureauonderzoek niet bepaald worden.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De bomen worden gerooid en het gebouw wordt gesloopt. Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 14 bouwloten voor halfopen bebouwing. Er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd, alle loten hebben uitweg naar de Achterdries. Bij elke woning hoort een voortuinstrook, een bouwvrije zone opzij van de woning en een tuin achteraan. De bestaande nutsleiding naar de woning Voordries 1 komt in de bouwvrije zone tussen bouwloten 4 en 5 te liggen. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: het rooien van de bomen, sloop van het gebouw, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van een archeologische site met grondsporen is echter niet uit te sluiten.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden op het volledige plangebied. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Oosterzele Achterdries (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, ca. 4360m² groot, heeft een rechthoekige vorm en is noordwest-zuidoost georiënteerd. Aan de westzijde wordt het terrein begrensd door de Achterdries, in het zuiden door de Voordries. Het plangebied is bijna volledig begroeid met bomen, centraal tussen deze bomen is een gebouw aanwezig. In het noordwestelijke deel van het plangebied loopt een ondergrondse leiding vanaf de Achterdries dwars over het terrein naar de achterliggende woning Voordries 1.

De oudste vermelding van Oosterzele luidt "Ostresela" en dateert van eind 9de eeuw. Op basis van de Villaret- en Ferrariskaart (resp. 1745-1748 en ca. 1777) kan besloten worden dat het plangebied gelegen was op een belangrijke plaats in de toenmalige dorpskern van Oosterzele – vlak bij een dries, langs de straat die naar een tweede dries leidde en niet ver van de kerk, en het terrein zelf is bebouwd met verschillende gebouwen; het is niet onwaarschijnlijk dat deze situatie teruggaat op een oudere bewoningskern en dat het ontstaan van Oosterzele moet gezocht worden op of vlakbij het plangebied. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 worden ter hoogte van het plangebied 2 gebouwen aangegeven. Daarnaast worden voor de eerste maal 2 gebouwen ten oosten van het plangebied aangeduid, een voorloper van het huidige landhuis. De toegangsweg naar deze gebouwen loopt vanaf Achterdries door het plangebied, en evenwijdig aan en vlak naast Achterdries wordt een smal, langwerpig perceel aangeduid naast deze toegangsweg. Afgaande op de iets latere Poppkaart duidt dit op een grachtpartij. Deze gracht en het landhuis zouden mogelijk uit de vroege 18de eeuw dateren, maar het is onduidelijk of dit wel klopt aangezien ze beide niet zijn aangeduid op de 18de-eeuwse kaarten. Op de kaarten van Popp en Vandermaelen worden er net als op de Atlas der Buurtwegen 2 gebouwen afgebeeld op het plangebied: één centraal, en 1 in het zuidoosten. In het noordwestelijke deel wordt de grachtpartij afgebeeld. De topografische kaart van 1863 toont hetzelfde beeld, op de topografische kaart van 1879 lijkt er een gebouw bijgekomen net naast de gracht. Het gebouwenbestand wordt verder uitgebreid op de kaart van 1893, de gracht blijft nog steeds aanwezig. Dezelfde situatie is te zien op de topografische kaart van 1910, het gaat om een viertal gebouwen langsheen Achterdries. Op de topografische kaart van 1937 worden er minder gebouwen afgebeeld, de gracht is nog steeds aanwezig. Het is niet duidelijk of het huidige gebouw op het terrein teruggaat tot één van deze gebouwen. Op de topografische kaarten van tweede helft 19de-eerste helft 20ste eeuw is de geleidelijk ontwikkeling van een groenpark rond het landhuis te zien, op de luchtfoto van 1971 is te zien dat het plangebied ook is opgenomen binnen deze parkzone. Het is niet geheel duidelijk of de grachtpartij op dat moment nog aanwezig is, maar een zwarte 'schaduw' in de noordwestelijke deel van het plangebied doet dit wel vermoeden. Op de luchtfoto van 1979-1990 is deze niet meer te zien, het plangebied heeft op dat moment reeds zijn huidige uitzicht: er zijn meerdere bomen aanwezig, en in het zuidoostelijke deel 1 gebouw.

Oosterzele is gelegen in het laag interfluvium tussen Schelde en Dender met een uitgesproken golvend reliëf schommelend tussen 19m en 63m met de Betsberg als hoogste plaats in het noorden van de gemeente. Op het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied gelegen is op de zuidwestelijke flank van deze Betsberg. Er zijn geen natuurlijke waterlopen in de directe omgeving; de dichtstbijzijnde zijn de Molenbeek ca. 1,9km ten westen en diens zijloop de Grote Ettingbeek ca. 800m ten zuiden van het plangebied. Het maaiveld ter hoogte van het plangebied kent een ietwat geaccidenteerd verloop, met waarden tussen +49,50m TAW en +49,90m TAW, zonder duidelijke helling. In de noordelijke hoek is een heuveltje te zien, dat ca. 1m boven de rest van het terrein uitsteekt. Op basis van het historisch onderzoek kon de oorsprong van deze ophoging niet achterhaald worden. Het terrein wordt niet gekarteerd op de bodemkaart, de bodems in de buurt zijn (matig) droge zandleembodems met textuur B horizont of onbepaald profiel.

Op archeologisch vlak zijn er eigenlijk geen gegevens voorhanden. Afgaande op de CAI gebeurde er tot op heden nog geen archeologisch onderzoek in de dorpskern van Oosterzele. Niettegenstaande kan er aan het terrein een eerder hoog archeologisch potentieel toegekend worden, gezien de centrale ligging in de dorpskern, vlakbij een middeleeuwse dries, en gezien de gebouwen die hier reeds in de 18de eeuw aanwezig waren. Ook de opgevulde gracht moet - gezien er onduidelijkheid is over het ontstaan ervan – eerder aanzien worden als een mogelijk archeologisch spoor dan als een verstoring. De archeologische verwachting betreft voornamelijk sites met grondsporen uit de middeleeuwen en nieuwe/nieuwste tijd, hoewel ook sites uit de metaaltijden en Romeinse periode niet uit te sluiten zijn. In situ bewaring van steentijd artefactensites wordt niet verwacht op het plangebied; er zijn geen natuurlijke waterlopen in de directe omgeving en de hogere zones van de Betsberg zullen tijdens de steentijden een grotere aantrekkingskracht hebben gehad voor tijdelijke menselijke aanwezigheid dan de flank waarop het plangebied is gelegen.

De bomen worden gerooid en het gebouw wordt gesloopt. Het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 14 bouwloten voor halfopen bebouwing. Er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd, alle loten hebben uitweg naar de Achterdries. Bij elke woning hoort een voortuinstrook, een bouwvrije zone opzij van de woning en een tuin achteraan. De bestaande nutsleiding naar de woning Voordries 1 komt in de bouwvrije zone tussen bouwloten 4 en 5 te liggen. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: het rooien van de bomen, sloop van het gebouw, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Het is dus niet uit te sluiten dat er een archeologische site aanwezig is op het terrein, integendeel, het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting voor sites met grondsporen uit de middeleeuwen en post-middeleeuwen. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de dorpskern van Oosterzele, waarover geen archeologische kennis is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na het rooien van de bomen en de afbraak van het gebouw.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- [https://nl.wikipedia.org/wiki/Dries_\(plein\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Dries_(plein))

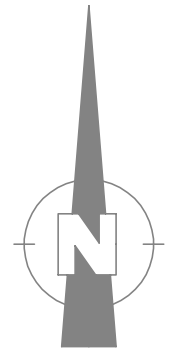
6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Geplande werken geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).	8
Figuur 3 Uitsnede uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	10
Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). ..	11
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	11
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). ..	12
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	13
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be). ..	13
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be). ..	14
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV). ..	15
Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). ..	16
Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). ..	17
Figuur 15 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748), iets ten noorden van de dorpskerk (bron: geopunt.be). De onbebouwde groene 'rechthoek' aan de overzijde van de straat is een dries, ook verder naar het noorden is een vierkante dries aanwezig.	19
Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart (ca. 1777) met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 17 Detailuitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	20
Figuur 18 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be). ..	22
Figuur 19 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be). ..	23
Figuur 20 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be). ..	23
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1863 (bron: cartesius.be en NGI).....	24
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1879 (bron: cartesius.be en NGI). ..	24
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 (bron: cartesius.be en NGI). ..	25
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI). ..	25
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1937 (bron: cartesius.be en NGI). ..	26
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	26
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).....	27
Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).....	27
Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).....	29

Bijlage: Ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

Schaal : 1/500

(de juiste oppervlakte wordt bij meting bepaald)

LOT 1 : 360 m²
LOT 2 : 300 m²
LOT 3 : 300 m²
LOT 4 : 300 m²
LOT 5 : 300 m²
LOT 6 : 300 m²
LOT 7 : 300 m²
LOT 8 : 300 m²
LOT 9 : 300 m²
LOT 10 : 300 m²
LOT 11 : 300 m²
LOT 12 : 300 m²
LOT 13 : 300 m²
LOT 14 : 400 m²

Aantal woningen per hectare :

$$14 \times 10.000 / 5.190 = 26,97$$

- riolering
- waterleiding
- elektriciteit
- openbare verlichting
- telefoon
- kabeldistributie
- gas